บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

จากการปฏิรูปการศึกษาและพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติมพุทธศักราช 2545 ฉบับที่ 2 และฉบับที่ 3 2553 ได้กำหนดให้มีหมวด 9 มีการกำหนดกรอบสำคัญไว้ตั้งแต่มาตรา 63 ถึงมาตรา 69 โดยสรุปดังนี้ มาตรา 63 กล่าวถึงช่องทางหรือโครงสร้างพื้นฐาน ประกอบด้วย คลื่นความถี่และสื่อตัวนำที่ต้องเตรียมไว้ก่อน มาตรา 64 กล่าวถึงการพัฒนาสื่อประเภทวัสดุหรือซอฟต์แวร์ คือ โปรแกรมที่จะส่งผ่านไปยังช่องทางดังกล่าว เช่น แบบเรียน ตำรา หรือสื่ออย่างอื่น มาตรา 65 กล่าวถึง ความพร้อม คือ การพัฒนาบุคลากรที่เกี่ยวข้องผู้ผลิตและผู้ใช้ มาตรา 66 กล่าวถึง การเตรียมผู้เรียนโดยตรง คือ ผู้เรียน คือ กลุ่มเป้าหมายสำคัญต้องมีทักษะในการใช้เครื่องมือเพื่อจะรับสื่อต่างๆ มาตรา 67 กล่าวถึง การวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีการศึกษา เพื่อให้เกิดนวัตกรรมทางการศึกษา มาตรา 68 กล่าวถึง การจัดตั้งกองทุนสนับสนุนการพัฒนาด้านเทคโนโลยีการศึกษา มาตรา 69 กล่าวถึง การจัดตั้งองค์กรกลางเพื่อประสานนโยบายการดำเนินการ การดูแลทางเทคโนโลยีการศึกษา อาจจะจัดในรูป “สถาบันเทคโนโลยีการศึกษาแห่งชาติ” เป็นหน่วยงานอิสระในการกำกับของรัฐหรือเป็นองค์การพัฒนาคน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2542 - 2546)

ด้วยความสำคัญของเทคโนโลยีการศึกษาที่ปรากฏในพระราชบัญญัติการศึกษาทำให้ระยะที่ผ่านมา สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาได้ติดตามผลการปฏิรูปการศึกษา 9 ปีที่ผ่านมา พบว่าในด้านคุณภาพผู้เรียนและสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจำนวนมากยังไม่ได้มาตรฐาน ในด้านการใช้เทคโนโลยีการศึกษา พบว่า มีปัญหาการดำเนินการเนื่องจากขาดการพัฒนาเนื้อหาที่ผ่านสื่อที่มีคุณภาพ นอกจากนี้ การจัดการเรียนการสอนและการพัฒนาผู้สอน ครู และนักเรียนยังขาดการนำความรู้ด้านเทคโนโลยีการศึกษาไปใช้ในกระบวนการเรียนการสอนและการเรียนรู้ด้วยตนเองน้อยมาก สถานศึกษามีจำนวนเครื่องคอมพิวเตอร์และอุปกรณ์ไม่เพียงพอ และที่สำคัญครูยังขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องเทคโนโลยีการศึกษา (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาแห่งชาติ 2553: 5)

ดังนั้น ในแผนการศึกษาแห่งชาติฉบับปรับปรุง (พ.ศ. 2552-2559) วัตถุประสงค์ที่ 3 ของแผนและแนวนโยบายข้อที่ 3.16 สนับสนุนอย่างจริงจังในการนำเทคโนโลยีการศึกษามาใช้ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาเพิ่มประสิทธิภาพการสอนของครูให้เป็นไปอย่างทั่วถึงทุกระดับ โดย

พัฒนาครูให้มีความรู้ความสามารถในการผลิตและใช้เทคโนโลยีได้ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาแห่งชาติ 2553: 44)

นอกจากนี้ ในแผนการศึกษาแห่งชาติฉบับปรับปรุง (พ.ศ. 2552-2559) ได้กล่าวถึงในเรื่องปัญหาการดำเนินงานและประเด็นที่ต้องเร่งพัฒนา ในประเด็นที่ 10 เทคโนโลยีการศึกษา ได้สรุปสาระสำคัญปัญหาของการดำเนินการ คือ ข้อ 2 ครูและนักเรียนนำความรู้ด้านเทคโนโลยีการศึกษาไปใช้ในกระบวนการเรียนการสอนและการเรียนรู้ด้วยตนเองน้อย ข้อ 4 ยังไม่มีการจัดตั้งหน่วยงานกลางเพื่อทำหน้าที่เสนอนโยบาย ส่งเสริม ประสานการวิจัย และการพัฒนาการใช้ รวมทั้งประเมินคุณภาพและประสิทธิภาพการผลิตและการใช้เทคโนโลยีการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ จากปัญหาการดำเนินงานจึงนำไปสู่ประเด็นที่ยังไม่ได้ดำเนินการต้องเร่งดำเนินการ คือ ข้อ 1 เร่งสร้างความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษาแก่ผู้บริหาร ครู อาจารย์ และผู้เรียนอย่างถูกต้องก่อน ข้อ 2 สนับสนุนให้มีการฝึกอบรมครู อาจารย์ ให้สามารถใช้สื่อและเทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอน รวมทั้งสามารถสอนให้นักเรียนใช้เทคโนโลยีในการแสวงหาความรู้ได้ด้วยตนเอง (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาแห่งชาติ 2553: 44)

จากนโยบายดังกล่าวจึงจำเป็นต้องมีการพัฒนาครูผู้สอนเป็นลำดับแรกในด้านการใช้เทคโนโลยีการศึกษา การพัฒนาครูอาจทำให้หลายวิธี ควรเน้นให้ครูมีกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเองตามแผนการศึกษาแห่งชาติ และต้องสนับสนุนการพัฒนาครูอย่างจริงจังและต่อเนื่อง

ดังนั้น ศูนย์การเรียนด้วยตนเองจะเป็นแหล่งความรู้ให้ครูได้ศึกษาตามศักยภาพ ความสามารถ ความสนใจ และความต้องการของครูในเรื่องการใช้เทคโนโลยีการศึกษา ตลอดจนเป็นแหล่งความรู้ที่รวบรวมสภาพความรู้ทางด้านเทคโนโลยีการศึกษาได้จำนวนมาก และปรับเปลี่ยนความรู้ดังกล่าวให้ทันต่อสภาพสังคมปัจจุบันได้อย่างต่อเนื่อง

ศูนย์การเรียนด้วยตนเองมีคุณค่าต่อครูผู้มาใช้บริการในหลายประการ กล่าวคือ (1) เปิดโอกาสให้ครูได้เรียนรู้อย่างอิสระตามความต้องการ ความพร้อม และความสนใจด้วยตนเอง (2) พัฒนาเนื้อหาสาระและประสบการณ์ให้ครูได้สนองตอบความต้องการและสามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีการศึกษาได้อย่างต่อเนื่อง (3) สร้างบรรยากาศที่ส่งเสริมและสนับสนุนและเอื้อต่อการเรียนรู้ของครูในการใช้เทคโนโลยีการศึกษา (4) เชื่อมโยงความรู้ที่ผู้สอนได้รับไปใช้ในการปฏิบัติงานด้านเทคโนโลยีการศึกษา (5) เป็นแหล่งให้บริการทางเทคโนโลยีการศึกษาเพื่ออำนวยความสะดวกแก่ครูผู้สอน (6) เป็นแหล่งปลูกฝังสร้างเสริมให้ครูนำเทคโนโลยีการศึกษามาใช้ในการเรียนการสอน (7) เป็นแหล่งปฏิบัติการเพื่อทักษะของการใช้เทคโนโลยีการศึกษา และ (8) เป็นเวทีที่ระดมความเห็นเพื่อแลกเปลี่ยนสรรพความรู้ ประสบการณ์ และข้อมูลข่าวสารทาง

เทคโนโลยีการศึกษา และเพื่อร่วมกันตัดสินใจดำเนินกิจกรรมที่เกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีการศึกษา (กรมการศึกษานอกโรงเรียน 2540 กระทรวงศึกษาธิการ 2544 และสมชัย วรานุรักษ์ 2545: 47)

จากคุณค่าของศูนย์การเรียนด้วยตนเองที่กล่าวไว้ข้างต้น อาจจะช่วยแก้ปัญหาครูในการใช้เทคโนโลยีการศึกษาในประเด็นแรกครูได้พัฒนาความรู้ ความเข้าใจ ตลอดจนทักษะในการใช้เทคโนโลยีการศึกษาได้ตลอดเวลาและไม่ต้องเสียเวลาเข้ารับการอบรมในต่างสถานที่ที่จัดการอบรม ประเด็นที่สอง ครูต่างโรงเรียนได้มีโอกาสพบปะแลกเปลี่ยนและเรียนรู้ในเรื่องการใช้เทคโนโลยีการศึกษา ทำให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันในรูปเครือข่าย และประเด็นที่สาม ทำให้ได้ใช้เป็นแหล่งทดลองนวัตกรรมและสื่อที่ครูผลิตหรือจัดหาได้ และช่วยให้ครูผลิตสื่อเพื่อนำมาใช้ในการเรียนการสอนได้

จึงเห็นได้ว่า ศูนย์เรียนด้วยตนเองเพื่อการใช้เทคโนโลยีการศึกษา เป็นแนวทางหนึ่งที่จะเอื้อต่อการพัฒนาในเรื่องการใช้เทคโนโลยีการศึกษา ด้วยเหตุผลนี้จึงทำให้ผู้วิจัยพัฒนาศูนย์การเรียนด้วยตนเองดังกล่าวขึ้นมา การพัฒนาศูนย์ครั้งนี้ได้ผ่านกระบวนการโดยเริ่มจากการศึกษาองค์ความรู้จากแหล่งต่างๆ ในเรื่องศูนย์การเรียน จากนั้นศึกษาความต้องการของครูผู้ใช้ศูนย์ เพื่อนำมาสู่การยกร่างศูนย์การเรียน และระดมความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ เพื่อพัฒนาศูนย์การเรียนด้วยตนเองเพื่อการใช้เทคโนโลยีการศึกษาถึงความสมบูรณ์และชัดเจน รวมทั้งนำศูนย์การเรียนไปตรวจสอบและรับรองจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อการยืนยันอีกครั้ง เพื่อให้ได้ศูนย์การเรียนด้วยตนเองที่เหมาะกับครูที่ใช้บริการและเป็นศูนย์ที่มีคุณค่าและเกิดประโยชน์ต่อครูอย่างแท้จริงต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความต้องการของครูเกี่ยวกับศูนย์การเรียนด้วยตนเองเพื่อการใช้เทคโนโลยีการศึกษาสำหรับครู
2. เพื่อพัฒนาศูนย์การเรียนด้วยตนเองเพื่อการใช้เทคโนโลยีการศึกษาสำหรับครู
3. เพื่อประเมินศูนย์การเรียนด้วยตนเองเพื่อการใช้เทคโนโลยีการศึกษาสำหรับครู

3. ขอบเขตการวิจัย

3.1 รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยและพัฒนา

3.2 ขอบเขตของประชากรที่ศึกษาในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย 3 กลุ่ม **กลุ่มแรก** คือ ครูผู้สอนระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา สังกัดโรงเรียนในเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดนนทบุรี จำนวน 221 โรงเรียน จำนวน 11,300 คน เป็นผู้ให้ข้อมูล เพื่อศึกษาความต้องการของครูเกี่ยวกับศูนย์การเรียนด้วยตนเองเพื่อการใช้เทคโนโลยีการศึกษาสำหรับครู งานวิจัยครั้งนี้ใช้เขตพื้นที่

การศึกษาจังหวัดนนทบุรี เหตุผลเพราะมีบริบทที่มีคุณลักษณะบางส่วนของแต่ละภาครวมกัน **กลุ่มที่ 2** คือ ผู้ให้ข้อมูลสำหรับการระดมความเห็น ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีการศึกษา และผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษา เพื่อระดมความเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับร่างศูนย์การเรียนด้วยตนเองเพื่อการใช้เทคโนโลยีการศึกษาสำหรับครู และ**กลุ่มที่ 3** คือ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านเทคโนโลยีการศึกษา

3.4 ขอบเขตเนื้อหาสาระที่ใช้ในการวิจัย ครอบคลุม การพัฒนาศูนย์การเรียนด้วยตนเองเพื่อการใช้เทคโนโลยีการศึกษาสำหรับครู บนกระดาษที่แสดงองค์ประกอบของศูนย์การเรียนอย่างละเอียด ประกอบด้วย จำนวน 3 ตอน **ตอนที่ 1** บทนำ จะกล่าวถึง หลักการและเหตุผล วัตถุประสงค์ ขั้นตอนการดำเนินการพัฒนาศูนย์การเรียน **ตอนที่ 2** รายละเอียดของศูนย์การเรียน ประกอบด้วย ปรัชญา วิสัยทัศน์ นโยบาย วัตถุประสงค์ เป้าหมาย มาตรการ โครงสร้างบุคลากร สถานที่ และบทบาทของศูนย์ วิธีการเรียน และขั้นตอนการเรียนจากศูนย์ ประเภทของศูนย์การเรียน ขอบข่ายเนื้อหาสาระที่เรียนในศูนย์การเรียน สื่อและกิจกรรมในศูนย์การเรียน การประเมินและติดตาม สิ่งอำนวยความสะดวกในการให้บริการ โครงสร้างพื้นฐาน และงบประมาณ **ตอนที่ 3** การนำศูนย์การเรียนด้วยตนเองเพื่อการใช้เทคโนโลยีการศึกษาไปใช้

3.5 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ (1) แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ความต้องการของครูเกี่ยวกับศูนย์การเรียนด้วยตนเองเพื่อการใช้เทคโนโลยีการศึกษาสำหรับครู (2) ศูนย์การเรียนด้วยตนเองเพื่อการใช้เทคโนโลยีการศึกษาสำหรับครู (3) แบบระดมความเห็นในการสนทนากลุ่มของผู้เชี่ยวชาญ และ (4) แบบประเมินคุณภาพศูนย์การเรียนด้วยตนเองเพื่อการใช้เทคโนโลยีการศึกษาสำหรับครู

3.6 ระยะเวลาในการวิจัย ปีการศึกษา 2555

4. นิยามศัพท์เฉพาะ

4.1 ศูนย์การเรียนด้วยตนเองเพื่อการใช้เทคโนโลยีการศึกษาสำหรับครู หมายถึง แผนการจัดตั้งองค์กรหรือหน่วยงาน ประกอบด้วย (1) รายละเอียดของศูนย์การเรียนด้านการบริหาร ประกอบด้วย ปรัชญา วิสัยทัศน์ นโยบาย วัตถุประสงค์ เป้าหมายการบริการ โครงสร้างบุคลากร สถานที่ บทบาทของศูนย์การเรียน โครงการพื้นฐาน และงบประมาณ (2) รายละเอียดของศูนย์การเรียนด้านวิชาการ ประกอบด้วย ขอบข่ายเนื้อหาสาระของศูนย์การเรียน สื่อที่ใช้ในศูนย์การเรียน กิจกรรมในศูนย์การเรียน ขั้นตอนการเรียนในศูนย์การเรียน การประเมินศูนย์การเรียน และการประกันคุณภาพ และ (3) รายละเอียดของศูนย์การเรียนด้านการบริการ ประกอบด้วย รูปแบบการ

ให้บริการ ลักษณะของการให้บริการ สิ่งอำนวยความสะดวกในการให้บริการ และรูปแบบการให้บริการภายนอก

4.2 การระดมความเห็น หมายถึง การเก็บรวบรวมข้อมูลการแสดงความเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้และประสบการณ์ด้านเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา และผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษา เพื่อนำมาพัฒนาศูนย์การเรียนด้วยตนเองเพื่อการใช้เทคโนโลยีการศึกษาสำหรับครู

4.3 การประเมินคุณภาพของศูนย์การเรียนด้วยตนเองเพื่อการใช้เทคโนโลยีการศึกษาสำหรับครู หมายถึง การนำรายละเอียดของศูนย์การเรียนด้วยตนเองเพื่อการใช้เทคโนโลยีการศึกษามาตรวจสอบและรับรองโดยผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้และประสบการณ์ในเรื่องศูนย์การเรียน และการใช้เทคโนโลยีการศึกษา โดยใช้แบบประเมินคุณภาพศูนย์การเรียนที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น เกณฑ์การประเมินในคุณภาพรายละเอียดศูนย์การเรียนใช้ 4 ระดับ คือ คุณภาพดีมาก คุณภาพดี คุณภาพปานกลาง และต้องปรับปรุง

4.4 ครู หมายถึง ผู้ปฏิบัติการสอนในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ปีการศึกษา 2555 ในโรงเรียนเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดนนทบุรี ในปีการศึกษา 2555

4.5 ผู้เชี่ยวชาญ หมายถึง กลุ่มบุคคลที่มีความรู้ความสามารถและประสบการณ์ในด้านเทคโนโลยีการศึกษา และด้านการศึกษา วุฒิการศึกษาในระดับปริญญาโทและปริญญาเอก และเป็นผู้ที่มีความรู้และประสบการณ์ด้านศูนย์การเรียน

4.6 ผู้ทรงคุณวุฒิ หมายถึง กลุ่มบุคคลที่มีความรู้ความสามารถและประสบการณ์ในเรื่องศูนย์การเรียนเป็นอย่างดี หรือดำรงตำแหน่งผู้บริหารในหน่วยงานหรือองค์กรทางเทคโนโลยีการศึกษาในระดับสถาบันการศึกษามาอย่างน้อย 2 ปี

5. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ได้ศูนย์การเรียนด้วยตนเองเพื่อการใช้เทคโนโลยีการศึกษาสำหรับครู
2. ทำให้ได้แนวทางในการจัดตั้งศูนย์การเรียนด้วยตนเองเพื่อการใช้เทคโนโลยีการศึกษาสำหรับครู ซึ่งสถาบันการศึกษาขั้นพื้นฐานสามารถนำแนวทางดังกล่าวมาใช้ในการจัดตั้งศูนย์การเรียนดังกล่าวต่อไป และแก้ปัญหาตามการดำเนินงานของแผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2552 – 2559) ได้